

06/2015

ELÄKETURVAKESKUKSEN RAPORTTEJA

TIIVISTELMÄ

Kati Ahonen ja Risto Vaittinen

Eläkeikäisten kulutus Suomessa 1985–2012

Eläkeikäisten ja eläkeikää lähestyvien väestöosuus kasvaa ja heidän merkityksensä kuluttajaryhmänä korostuu entisestään. Vuonna 1990 Suomen väestöstä yli 60-vuotiaita oli vajaa viidennes; vuonna 2012 heitä oli jo reilu neljännes (Tilastokeskus 2015, Väestörakenne). Tul-taessa 2030-luvulle yli 60-vuotiaita ennustetaan olevan lähes kolmasosa väestöstä (Tilasto-keskus 2015, Väestöennuste). Väestön ikääntyminen vaikuttaa ikääntyvien ihmisten tarpei-den ja entistä paremman ostovoiman kautta merkittävästi koko kansantalouden kulutuksen tasoon ja kulutusrakenteeseen.

Tutkimme tässä raportissa eläkeikäisten ja työikäisten kotitalouksien kulutusta eri elämän-vaiheissa sekä niitä muutoksia, joita ikäryhmien suhteellisessa kulutuksessa on ajan myötä tapahtunut. Tarkastelemme tässä raportissa eläkeikäisten ja työikäisten kulutusta kulutuksen tason, kulutusasteen ja kulutuksen rakenteen kautta. Lisäksi tarkastelemme julkisen kulutuk-sen merkitystä eri-ikäisissä kotitalouksissa.

Kuvailemme kulutusta ja sen kehitystä liki kolmenkymmenen vuoden aikavälillä vuodesta 1985 vuoteen 2012. Ajanjaksolla työeläkejärjestelmä on saavuttanut täyden karttumisajan ja tältä osin eläkeläisten tulotaso ja kulutusmahdollisuudet ovat kohentuneet aikaisempien vuo-sien eläkeläisiin verrattuna. 2000-luvun eläkeläiset voivat siten olla kuluttajina varsin erilaisia aiempien vuosien eläkeläisiin nähden.

Kulutuserot ovat kaventuneet

Eläkeikäiset ovat sekä kulutuksella että tuloilla mitattuna keskimäärin paremmin toimeentulevia kuin koskaan aiemmin. Samalla eläkeikäisten ja työikäisten väliset kulutuserot ovat kaventuneet.

Eläkeikäisten kulutus on lähentynyt tasoltaan ja rakenteeltaan työssäkäyvien kulutusta. Eläkeikäisten keskimääräinen kulutus vuonna 1985 oli 63 prosenttia työikäisten kulutuksesta, kun se vuonna 2012 oli jo 78 prosenttia. Eläkeikäisten ja työikäisten välinen kulutusero on kaventunut 15 prosenttiyksikköä, kun tuloerot ovat kaventuneet 12 prosenttiyksikköä. Eniten kulutuserot kaventuivat 1990-luvun laman syventyessä 1990–1995 ja toisaalta 2000-luvun alun nousukauden aikana. Laman aikana kaikkien kotitalouksien kulutus aleni, mutta eläkeikäisten talouksissa alenema oli vain puolet työikäisten talouksien kulutuksen laskuun verrattuna. Eläkeikäisten kulutus kasvoi vuosina 2001–2006 lähes 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin työikäisten.

Eriarvoisuus on kasvanut

Eriarvoisuus, mitattiinpa sitä ylimmän ja alimman tuloviidenneksen tulojen suhteella tai Gini-kertoimella, on ollut suurempaa eläkeikäisten kuin työikäisten keskuudessa koko tarkastelujakson. Eriarvoisuus on kasvanut ajanjaksolla, mutta eläkeikäisten välillä työikäisiä vähemmän. Julkisen kulutuksen huomioiminen vähentää kulutuksella mitattua eriarvoisuutta sekä väestöryhmien välillä että niiden sisällä.

Eläkeikäiset kuluttavat tuloistaan pienemmän osan kuin työikäiset

Eläkeikäisten kulutusmenot ovat olleet euromääräisesti työikäisiä alemmalla tasolla kaikkina tarkasteluvuosina. Kulutuksen ikäprofiili on viisivuotisikäryhmittäin 60 vuoden iän jälkeen laskeva, eli kulutusmenot ovat aina edellistä viisivuotisikäryhmää matalammalla tasolla.

Eläkeikäisten kulutuksen kasvu on tapahtunut pääosin tulojen kasvun myötä. Aiempien empiiristen tutkimusten tavoin myös tässä tutkimuksessa havaitaan, että kulutusaste laskee iän myötä eli eläkeikäiset kuluttavat pienemmän osan tuloistaan kuin työikäiset.

Eläkeläisten suhteellinen asema on parantunut

Kulutuksen ikäryhmäkohtaisessa jakaumassa on tapahtunut huomattava muutos vajaan kolmen vuosikymmenen aikana. Vuonna 1985 ikäluokakohtainen mediaanikulutus oli korkeimmillaan 40–44-vuotiailla. Tämä huippu on siirtynyt 15 vuotta vanhempaan 55–59-vuotiaiden ikäryhmään vuonna 2012. Samalla kulutusprofiilit työikäisten kesken ovat tasaantuneet. Kulutushuippu on tasaantunut ja kulutus pysyy keskimäärin melko tasaisena aina eläkeiän kynnykselle asti, jolloin kulutusmenot alkavat laskea.

Ikääntyneiden asema kulutuksella mitattuna on kohentunut merkittävästi. Vuonna 1985 eläkeiän kynnyksellä olevat 60–64-vuotiaat kuluttivat 70 prosenttia siitä, mitä parhaassa työiässä

olevat (45–49-vuotiaat) kuluttivat. Sama suhde vuonna 2012 oli 96 prosenttia, eli 60–64-vuotiaat ovat kasvattaneet suhteellista kulutustaan lähes neljänneksellä parhaassa työiässä oleviin nähden.

Kun tarkastellaan ikäluokkien kulutuksen kehitystä syntymävuoden mukaan, nähdään, että 1990-luvun laman varjo heijastuu voimakkaimmin 1960–1964 syntyneissä kohorteissa, joiden intensiiviseen työurien kehitysvaiheeseen laman synnyttämä joukkotyöttömyys toi merkittävän häiriötekijän. Lamasta pienimmin vaurioin selvisivät sotien aikana syntyneet pienet ikäluokat.

Kulutusrakenteet ovat samankaltaistuneet

Eläkeikäisten kotitalouksien kulutuksen rakenne on lähentynyt työikäistä väestöä merkittävässä määrin. Asumisen ja liikennemenojen osuus kulutusbudjetista on noussut ajanjaksolla työikäisten tavoin myös eläkeikäisillä samalla, kun elintarvikkeiden osuus on laskenut. Toisaalta eläkeikäisten kulutuskorissa painottuvat yhä työikäisiä enemmän asuminen ja elintarvikkeet. Näiden osuus kulutuksesta on sitä suurempi, mitä ikääntyneemmästä kotitaloudesta on kyse.

Eläkkeelle siirtyminen ei kuitenkaan nosta elintarvikkeiden kulutusosuutta. Kansainvälisessä tutkimuksessa tämän ei ole havaittu liittyvän kulutusstandardien alenemiseen, vaan ajankäytön lisääntymiseen elintarvikkeiden hankinnassa ja valmistuksessa.

Asumismenojen osuus eläkkeelle siirryttäessä kasvaa, koska asuntoa voi pitää asumispalveluiden tuottajan ohella varallisuutena, josta ei haluta syystä tai toisesta luopua.

Lisätietoja:

Kati Ahonen

Eläketurvakeskus

Sähköposti: kati.ahonen@etk.fi

Puhelin: 029 411 2539

Risto Vaittinen

Eläketurvakeskus

Sähköposti: risto.vaittinen@etk.fi

Puhelin: 029 411 2153

Aineistotilaukset:

www.etk.fi › Julkaisut › Tutkimusjulkaisut ›

Raportit › Eläkeikäisten kulutus Suomessa 1985–2012

tai aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-223-6 (nid.)

ISBN 978-951-691-224-3 (PDF)

ISSN 1238-5948 (painettu)

ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 029 411 20

Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon 029 411 20

Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Telephone +358 29 411 20

Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi

› julkaisut